

Mutta ellei aurinko nouse?

Vesa Heikkinen kirjoitti kiinnostavasti tieteen ja uskon suhteesta tämän lehden numerossa 5/2017. Kirjoituksen ansioista huolimatta kehtaan puuttua siihen parilla tuoreutuksella ja korjauksella.

Heikkinen aloittaa viittaamalla *Science*-lehden vuoden 2005 eurobarometriin pohjautuvaan artikkeliin, jonka mukaan kolmannes suomalaisista ”ei uskonut” tuolloin evoluutioon. Seuraavaksi Heikkinen jatkaa miettimällä, että mikähän vastaavan kyselyn tulos olisi nyt? Aiheellinen ajatus, sillä miksi tyytyä (vain) jo yli kymmenen vuotta vanhoihin tietoihin? Varsin tuoreita tuloksia kun tarjoaa esimerkiksi Tieteen tiedotus ry:n *Tiedebarometri* viime vuodelta. Sen mukaan väitteeseen ”ihminen on kehittynyt vuosimiljoonien aikana muista, varhaisemmista eläinlajeista” yhtyi 71 prosenttia vastaajista. Barometri sisältää myös vertailun aiemmin toteutettuihin vastaaviin kyselyihin, joista voi havaita, että ”usko” evoluutioon on hitaasti mutta vakaasti ollut vahvistumaan päin. Barometrejä on julkaistu 2000-luvun alusta lähtien kolmen vuoden välein.

Ketkä sitten luottavat tieteen tuloksiin ainakin evoluution osalta? Lyhyesti sanoen, mitä nuorempi ja koulutetumpi, sitä vahvempi luottamus, sen sijaan mitä vahvempi luottamus kirkkoon, sitä kehnompi luottamus ihmiseen evoluution tuloksena. ”Totuuden jälkeiseen aikaan” siirtyminen, johon Heikkinenkin viittaa, ei siis ainakaan viime vuoteen mennessä ollut taittanut nousevaa trendiä. Nähtäväksi jää, josko presidenttiehdokas Laura Huhtasaari ja hänen mahdollisesti muillekin epäilijöille raivaamansa julkisuustila vaikuttaa tulevien kyselyjen tuloksiin.

Evoluutionäkemyks ei kuitenkaan näytä olevan erillinen saareke suomalaisten maailmankuvassa. Uusin *Tiedebarometri* kertoo yleisestikin vahvasta uskosta tiedeinstituutioihin sekä tieteen tuloksiin ja mahdollisuuksiin. Esimerkiksi paljon maallikkoparranpärinää generoinut ilmastonmuutos ei enää kohtaa laajaa epäilyä. Väittämään ”ilmastonmuutoksen eteneminen on todellinen ja vakava uhka, joka vaatii poliittisilta päättäjiltä tehokkaita toimia” yhtyi 84 prosenttia. Vahvasti eri mieltä olevia oli enää vain kuusi prosenttia. Yllä mainituissa ky-

selyissä ei ole sen tarkemmin määritelty, mihin sanat ”tiede”, ”evoluutio” ja ”ilmastonmuutos” viittaavat. Sanat ja niihin kiinnittyvät käsitteet lienee ymmärrettävä samalla väljyydellä, kuten niitä esimerkiksi päivälehdistössä ja suuren yleisön keskuudessa käytetään.

Kirjoituksensa lopuksi Heikkinen erottelee hyvin uskomisen ja tieteellisen tiedon suhdetta sekä tekee kannatettavan esityksen siitä, että lakkaisimme puhumasta evoluutiosta (ja muuhun tieteellisesti tuotettuun tietoon) uskomisesta. Mokoma käytäntö kuin vain hämärtää ja sotkee uskon ja siihen liittyvän revelaation sekä tieteellisesti tuotetun tiedon välistä eroa.

Heikkisen sanailuun liittyvän auringonnousuvertauksen kääntäisin kyllä ehkä toisin päin. Heikkinen sanoo, että ”evoluutio on tieteellinen tosiasia, kunnes toisin todistetaan” ja että ”emmehän me kysy poliitikoilta sitäkään, uskovatko he auringonnousuun”. Itse vertaisin evoluutiota siihen, että aurinko ei oikeastaan nouse, vaan se tulee aina uudelleen näkyviin Maan pyöriessä akselinsa ympäri. Ne, eli evoluutio ja Maan pyöriminen akselinsa ympäri samalla kun se kiertää Aurinkoa, ovat niitä tieteellisiä tosiasioita, kunnes toisin todistetaan. Sen sijaan evoluution epäily ja auringonnousuun uskomisen perustuvat arkitietoon, omien silmien ja toistuvien kokemusten tuottamiin vaikutelmiin.

Siitä tuleekin lopuksi mieleen, että ehkä paljon puhutun ”totuuden jälkeisen ajan” voi määritellä niinkin, että taas on ruvettu enenevässä määrin luottamaan subjektiivisiin vaikutelmiin ja käyttämään niitä perustana omille näkemyksille ja päätöksille – valitettavasti jopa koko yhteisön puolesta päätöksiä tehtäessä.

KARI HEINO

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori ja vapaa tutkija.